

Değerli Hocamız Prof. Dr. Adil Artukoğlu'nun Ardından

After Our Esteemed Prof. Mr. Adil Artukoğlu

İrfan Çakın*

Öz

Vefat eden Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü emekli Öğretim Üyesi Prof. Dr. Adil Artukoğlu için kaleme alınmış anı yazısıdır.

Anahtar Sözcükler: *Adil Artukoğlu; Hacettepe Üniversitesi Kütüphanecilik Bölümü; tıbbi dokümantasyon.*

Abstract

This is a memoir for decedent Prof. Adil Artukoğlu who was retired Associate Professor of Hacettepe University Department of Librarianship.

Keywords: *Adil Artukoğlu; Hacettepe University Department of Librarianship; medical documentation.*

Bir süredir mücadele etmekte olduğu amansız hastalığa yenik düşen hocamız Prof. Dr. Adil Artukoğlu'nu kaybetmiş olmanın derin üzüntüsünü yaşıyoruz. Ölümün doğum kadar doğal bir olay olduğu söylenirse de ölüm olayının insanı derinden sarsan, hüznlendiren ve son derece duygusallaştıran bir yönü var. Özellikle yakın bulduğumuz ve değer verdiğimiz insanların hiç beklemediğimiz bir anda ölüm haberini almak ve böyle durumlarda yazmak, hiçte kolay değil, belki de yazılanların en zoru.

Adil hoca ile en son emekliye ayrılmış olmam nedeniyle Bölümün düzenlediği yemekte bir araya geldik. Biraz kilo vermişti ama iyi görünüyordu. Kısa bir süre önce koroner by-pass ameliyatı olduğunu söylediğinde inanmamıştım. Hiç birimizin bu olaydan haberi yoktu. Hepimiz bu yemek sırasında öğrendik by-pass ameliyatı olduğunu. Niçin haber vermediğini sordüğümüzde da "aman" deyip geçiştirmişti. Adil beyin çalışkan, dürüst, konuksever, becerikli, dinamik gibi olumlu birçok niteliklerinin yanı sıra kişisel sorunlarıyla başkalarını üzmemekten kaçınan bir özelliği de vardı. Öyle ki, emeklilik yemeğine geldiğinde, amansız bir hastalığa yakalanmış olduğunu yeni öğrenmiş olduğunu, ölümünden sonra sevgili eşi Zümrüt Hanım'dan duyduk. Kimseyi üzmemiş... Ne denilebilir ki? Kendisini çok arayacağız, nur içinde yatsın.

Adil hoca ile ilk kez 1978 yılının Eylül ayında rahmetli hocamız Prof. Dr. İlhan Kum'un evinde, akşam yemeği davetinde karşılaştık. Doktora öğrenimimi yeni tamamlamış, Milli Eğitim Bakanlığı'nın uygun göreceği bir üniversiteye atanmak için bekliyordum. İlhan Bey bir süredir Hacettepe'de işe başlamam konusunda beni ikna etmeye çalışıyordu. Öğretim görevlilerine ödenen ücretin doktora öğrenimim sırasında aldığım burs kadar olduğunu öğrendiğimden bu teklife pek sıcak bakamıyordum. Beklentilerimi karşılayacak bir

* Prof. Dr. Hacettepe Üniversitesi Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü Emekli Öğretim Üyesi. e-posta: irfan@hacettepe.edu.tr
Prof. Dr., Hacettepe University Department of Information Management, Retired Faculty Member

Geliş Tarihi - *Received:* 18.03.2017

Kabul Tarihi - *Accepted:* 19.03.2017

üniversiteye, uygun bir ücretle atanmamın yapılmaması durumunda, devlete olan borcumu taksitlere bağlayıp Londra'ya geri dönmeyi ciddi olarak düşünmeye başlamıştım.

Elimde bir şişe kırmızı şarapla İlhan Hoca'nın Yüksel Caddesi'ndeki evine vardığımda, Adil Bey de oradaydı. Beni ikna etmek için İlhan Bey'in daveti üzerine geldiğini sonradan öğrendim. Adil Bey'in bende bıraktığı ilk izlenim, düşündüklerini açıkça ifade etmekten çekinmeyen bir kişiliğe sahip olmasıydı. Geri dönmek konusundaki görüşlerimi kısmen paylaşmış ve yaptığım eleştirileri sakin, geniş gönüllülükle karşılamış ve sabırla dinlemişti. Bu yemek sırasında Adil Bey'in benim gibi DTCF Kütüphanecilik Bölümü mezunu olduğunu, Hacettepe hastanelerindeki hasta kayıtlarının düzenlenmesi ve geliştirilmesi çalışmalarını yürüttüğünü, Hacettepe'de kütüphanecilik bölümünün kurulması aşamasında İlhan Bey'e yardımcı olduğunu, mesleki eğitim konusuna özel ilgisinin bulunduğunu ve bölümde ders programların yürütülmesinde etkin rol oynadığını öğrendim. Yine bu yemek sırasında Adil Bey ile aynı yöresel kültürden beslenmiş olduğumuzun da farkına varmıştık.

Adil Hoca ile tanışıklığımızın otuz sekiz yıl öncesine dayanıyor olmasına karşın, kendisiyle yeterince sık görüşme fırsatımızın olmadığını belirtmeliyim. Zamanının çoğunu Hacettepe'de Sıhhiye Kampüsü'nde idari ve akademik etkinlikler içinde geçirirken benim zamanımın büyük kısmı Beytepe Kampüsünde geçirdi. Genellikle Bölümün akademik ve sosyal toplantılarında, jürilerde ve üniversitenin genel etkinliklerinde bir araya geldiğimizde görüşürdük. Başkalarıyla ilişkilerinde son derece ölçülü bir kişiliğe sahipti. Birlikte olduğumuz bu toplantılarda yapılan konuşmaları dikkatle izlemesi, katkı yapmaya çalışması, yöneltilen eleştirileri sükûnet ve geniş gönüllülükle karşılaması, görüşlerini paylaşmasa da başkalarının konuşmalarını sabırla dinlemesi onun örnek alınası davranışları arasındadır. Sosyal toplantılarda bizimle birlikte kadeh kaldırır, çoğumuz şarap içerken Adil Bey her daim meyve suyunu tercih ederdi... Hep yanımızda oldu, sorunlarımızı paylaştı, bizlere destek oldu. Onu çok özleyeceğiz.

Prof. Dr. Adil Artukoğlu'nu özel yapan nedir? Onun hangi özellikleri bizler için örnek alınacak değerler taşımakta? Çeşitli kaynaklardan edindiğim bilgiler ve kişisel gözlemlerime dayalı olarak Adil Bey'in DTCF'de öğrencilik yıllarından başlayarak araştırmacı ve çalışkan bir kişiliğe sahip olduğunu söylemek mümkündür. Kütüphanecilik Kürsüsü'nün ikinci sınıfında henüz öğrenci Adil iken, kütüphanecilik öğretimine ilgi duymuş ve bu konuda hazırladığı "Türkiye'de Kütüphanecilik Eğitimi" başlıklı çalışması Kürsünün denetiminde çıkarılan *Kütüphaneciliğin Sesi* dergisinde yayınlanmıştır (Artukoğlu, 1962). Lisans öğrenimini 1964 yılında birincilikle tamamlamış ve lisans mezuniyet tezi Emily Dean ödülüne layık görülmüştür (Emily Dean Ödülleri, 1964). Adil bey bu konuya 1979 yılında yeniden el atmış, kütüphanecilik hizmetlerinin geliştirilmesinde mesleki eğitimin önemini şu sözlerle vurgulamıştır:

"Kütüphanecilik hizmetlerinin gerçekleştirilmesi öncelikle yeterli sayı ve nitelikteki kütüphanecilerin var olmasına bağlıdır. Bilim ve teknolojideki hızlı gelişmeler, yayın hayatında izlenen patlamalar, nüfusun yıldan yıla gösterdiği artışlar ve toplumun okumaya ve öğrenmeye karşı gösterdiği büyük ilgi, kütüphanecilik eğitiminde daha köklü ve daha verimli çalışmalar yapılması gereğini ortaya koymuştur... Yaygın olan ve bizim de paylaştığımız genel kanı odur ki artık Türkiye'de kütüphanecilik alanında insan gücü yönünden gereksinme duyulan asıl kaynak üniversitelerimizde geliştirilen ve geliştirilecek olan lisans programları olmalıdır" görüşleri geçerliliğini günümüzde de korumaktadır. Artukoğlu'na göre bu bağlamda sorunların giderilmesi için öncelikle *"...kütüphanecilik eğitimi veren kurumlar arası(nda) işbirliğinin gerçekleştirilmesi... Gereksinme duyulan kütüphanecilerin niteliklerine göre sayılarının saptanması...(ve)...kütüphanecilik alanında... İnsan gücü planlamasının yapılması"* gerekmektedir (Artukoğlu, 1979).

Adil hoca arşivcilik alanında Türkiye'de 'elini taşın altına koymuş' çok az sayıdaki akademisyenlerden biriydi. Hacettepe Üniversitesi'nin kurucusu Prof. Dr. İhsan Doğramacı'nın ekibinde, hastane arşivlerindeki hasta kayıtlarının çağdaş yöntemlerle düzenlenmesi ve geliştirilmesi için görevlendirilmesi ve bu amaçla Doğramacı tarafından ABD'ye gönderilmesi, arşivcilik alanına özel bir ilgi duymasına ve bu konuda çalışmalar yapmasına yol açmıştır.

Hacettepe Üniversitesi Hastaneleri'ndeki hasta kayıtlarının çağdaş yöntemlerle düzenlenmesi ilk kez onun döneminde gerçekleştirildi. Adil hocanın hastane arşivleri konusundaki birikimi, Prof. İlhan Kum tarafından Hacettepe Üniversitesi'nde 1972 yılında kurulan Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Enstitüsü'nün hem oluşumu aşamasında hem de sonrasında öğretim kadrosu içinde yer almasında etkili olduğunu düşünmek doğru olacaktır.

Başlangıçta “kataloglama ve sınıflandırma” derslerinin sorumluluğunu alan Adil Hoca, lisans ve lisansüstü programlarında yer alan arşivcilik derslerini uzun bir süre yürütmüştür. Ülkemizde belge yönetimi alanında gerçekleştirilen doktora düzeyinde ilk bilimsel çalışmalar değerli hocamızın danışmanlığında tamamlanmıştır. Bunlardan biri Fatemah Sabokrooh'un *Problems of Medical Record Departments in Teaching Hospitals of Iran*, diğeri de rahmetli Dr. Salih Gürbüz'ün *Belge Erişiminde Teknolojik Yaklaşım* başlıklı çalışmasıdır.

Prof. Artukoğlu'nun Hacettepe Hastaneleri'ndeki arşiv belgelerinin ve hasta kayıtlarının yönetimi konusundaki deneyimleri ve birikimi, onu sağlık kuruluşlarında tıbbi enformasyon alanında nitelikli insan gücünün yetiştirilmesi sürecinde de etkin rol almasına yol açmıştır. 1985 yılında, Hacettepe Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu içinde iki yıllık bir program olarak başlatılan Tıbbi Dokümantasyon ve Sekreterlik Bölümü'ne öğretim üyesi ve bölüm başkanı olarak atanmıştır. E. Ezel Esatoğlu ile birlikte yazdıkları “Tıbbi Dokümantasyon Tarihi ve Tıbbi Dokümantasyon ile İlgili Meslekleşmenin Gelişimi” başlıklı çalışmada Adil Hoca'nın tıbbi dokümantasyon alanındaki konumu ve katkıları şu sözlerle yansıtılmaktadır: “*Prof. Dr. Adil Artukoğlu, Türkiye’de tıbbi dokümantasyon alanında bilimsel eğitim ve çalışmalar yapan ilk kişidir. Dr. Artukoğlu 1967’de Hacettepe Üniversitesi içerisinde yer alan Mezuniyet Sonrası Eğitim Fakültesi Tıbbi Dokümantasyon Programı’nu bitirerek tıbbi dokümantasyon bilim uzmanı olmuştur. Aynı dalda 1969 yılında doktora derecesini alan Dr. Artukoğlu, 1974’de Hastane İdaresi Yüksekokulu Tıbbi Dokümantasyon doçentliğine atanmış, 1981’de Sağlık Kurumları Yönetimi dalının da ilk profesörü olmuştur*” (Esatoğlu ve Artukoğlu, 2000).

Hacettepe sevgisi Prof. Dr. Adil Artukoğlu'nun her dönemde temel öncelikleri arasında yer almıştır. Hacettepe’de arşivcilik ve kütüphanecilikle başlayan, tıbbi dokümantasyon ve sağlık kurumlarının yönetimi ile devam eden süreç içerisinde gerçekleştirdiği hizmetlerle, sorumluluğunu taşıdığı idari ve akademik faaliyetlerin geliştirilmesine ve biçimlendirilmesine anlamlı katkılarda bulunmuş zaman zamanda yönlendirmiştir. Kendisini her zaman sevgi, saygı ve özlemle anacağız.

Kaynakça

- A.Ü. DTCF, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü. *Emily Dean Ödülleri, 1964*. Erişim adresi: <http://bilgibelge.humanity.ankara.edu.tr/emily-dean-odulleri/>
- Artukoğlu, A. (1962). Türkiye’de Kütüphanecilik Eğitimi. *Kütüphaneciliğin Sesi, I(2-3)*.
- Artukoğlu, A. (1964). *Türkiye’de kütüphanecilik eğitimi*. Yayınlanmamış Lisans Tezi. Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Kütüphanecilik Kürsüsü, Ankara.
- Artukoğlu, A. (1979). Türkiye’de kütüphanecilik eğitimine genel bakış. *Türk Kütüphaneciler Derneği Bülteni, 27(1-2)*. 1-11.
- Arukoğlu, M. A. *Biyografya: Türkiye ünlüleri internet ansiklopedisi*. Erişim Adresi: <http://www.biyografya.com/biyografi/4660>
- Efzun, E.E. ve Artukoğlu, A. (2000). Tıbbi dokümantasyon tarihi ve tıbbi dokümantasyon ile ilgili meslekleşmenin gelişimi. *A.Ü. Dikimevi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu Yıllığı, I(1)*, 13-19.
- Gürbüz, S. (1990). *Belge erişiminde teknolojik yaklaşım*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Sabokrooh, F. (1989). *Problems of medical record departments in teaching hospitals of Iran*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Hacettepe Üniversitesi, Ankara.